

FR. JANSONS

ĀBECE**UN PIRMĀ LASĀMGRĀMATA
MĀJAS BĒRNIEM****J.KADIĻA APĢĀDS**

67-3
653

Fr. Jansons

L
410

Ā B E C E

un

pirmā lasāmgrāmata
mājas bērniem

Ilustrējis Jānis Kins

J. Kadiļa apgāds
Rīgā, 1942

L-
B-

Vija Lāča Latv. PSR
Valsts bibliotēka

67— 79.726

030813 3367

AfV № II/288. Metiens 10.000. Papīrs no Grafisko mate-
riālu un papīru centrālās noliktavas 61 × 86 cm. Iespiesta
un brošēta 3. spiestuvē Rīgā.
Izdota 1942. g. decembrī. № 5816. Maksā RM 1,80.

a *a*

ā *ā*

a, a, a

ā, ā, ā

a-ā, a-ā

ā-a, ā-a

a āā āā

a āā āā

l l

l, l, l

la, la, la

lā, lā, lā

la, la, lā

a-la, a-lā

l la lā ala

a ā l

u u

ū ū

u, u, u

ū, ū, ū

u-ū, u-ū, u-ū

lu-lu, lu-lu, lā

la-la, la-la, lū

u ū au lala

a ā l u ū

t t

t, t, t

ta, ta, ta

tā, tā, tā

tu, tu-tū

tu tā-lu

tā tu tālu

a ā l u ū t

i *i*

ī *ī*

i, **i**, **i**

ī, **ī**, **ī**

i - **ī**, **i** - **ī**

la - **ti**, **tā** - **li**

tū - **lit**

tu **tū** - **lit**

i *ī* *tāli* *tūlit*

a **ā** **l** **u** **ū** **t** **i** **ī**

m m

m, m, m

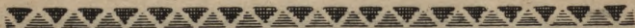
ma - la, ma - ti

mā - li

tu tā - lā ma - lā

tu mī - li mā - ti

m mala māli

a ā l u ū t i ī m

e e

ē ē

e, e, e

ē, ē, ē

e - ē, e - ē

ē - na, lē - na, mē - le

tē - te, mu - te, tin - te

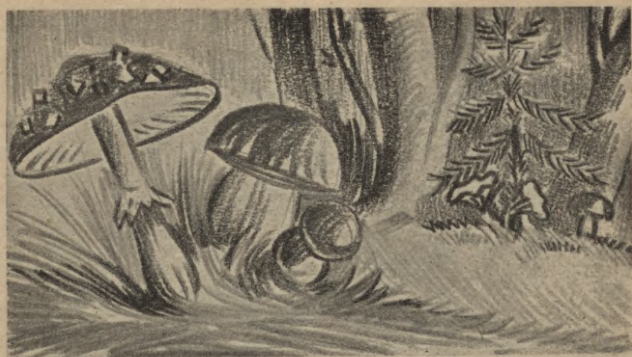
mā - te lē - na; tē - te mīl ma - ni;

mē - le mu - tē;

tā ma - na man - ta

e ē tēte un mātē

a ā l u ū t i i m n e ē

S Š

s, s, s

sa-la, la-sa, su-la, sē-ne, sē-ta, mā-sa,
si-li, sal-mi, mē-ness;

sē-nes

es un ma-na mā-sa; mēs la-sām si-la
ma-lā sē-nes; sē-nes ne-sam na-mā;
na-mā mū-su mā-te; sē-nes ne-sam
mū-su mā-tei.

s māsa lasa sēnes

O *O*

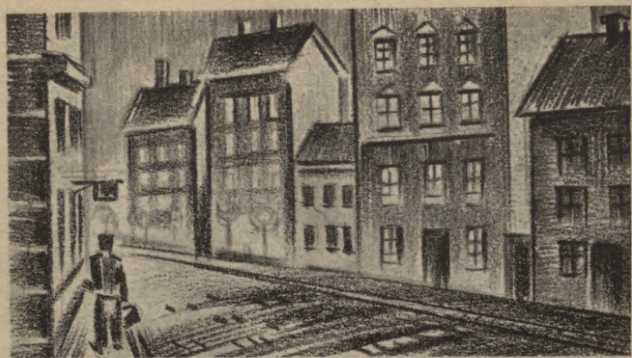
o, o, o

o-la, o-las, o-sa, o-sis, so-li, so-ma;

o-la

es ēs-tu o-lu; mā-te sū-ta man o-lu;
o-lu nes man no na-ma māsa; o-la
sil-ta; man sil-ta o-la; tā ma-na o-la;
es mī-lu sil-tas o-las.

o olas osis soli

ie *ie*

ie, ie, ie

iet, ie-la, lie-la, sie-na, tie-sa, mie-ti,
sie-ti;

mū-su ie-la

tā mū-su ie-la; mū-su ie-la lie-la;
mū-su ie-lā lie-li na-mi; ie-las ma-lās
iet-nes; te mū-su nams un te mū-su
sols.

ie iela liela

r R

r, r, r

ra-ti, rī-ti, ra-sa, rū-sa, rē-ta, rāms,
sir-mis, sie-ri, trīs;

ra-tos

tie ma-ni ra-ti; tu e-si ma-nos ra-tos;
ra-tos man ir trīs sie-ri; sir-mim rāms
so-lis, ra-ti rit rā-mi; nu, sir-mīt, nu!

r rati rit rāmi

p *p*

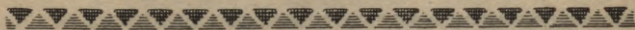
p, p, p

pa, pār, pā-ri, pī-le, pī-lē-ni, pu-pa, lie-pa,
pie-pe, u-pe, la-pa, pe-le, pū-po-li;

pī-les

mums ir trīs pī-les; mū-su pī-les ir pie u-pes;
tur-pat ir lie-la lie-pa; lie-pa met ē-nu; lie-
pas ē-nā tu-ras pī-lē-ni; pī-les o-las lie-las.

p pīles ir pie upes

k *k*

ķ *ķ*

k, k, k

ka, kā, kam, kur, kur-mis, ko-ki, lo-ki, ro-ka,
kak-ti, la-ka, lak-ta, ma-ki;

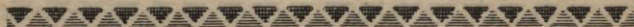
ķ, ķ, ķ

ķe-pa, ķī-pa, ķī-la, ķe-ka-rs, ķi-me-ne, ka-ķis;

suns un kaķis

ka-ķis lok pie-nu; suns nāk tam tāl-kā;
ka-ķis sit su-nim ar ķe-pu; suns mek-lē, kur
ka-ķim as-te; es sa-ku: mie-rā! nu tie met
mie-ru.

k k kaķis koki

b *b*

b, b, b

bā-ris, bē-ris, bi-te, bul-ta, bu-ras, a-bi, la-bi,
ba-ri, ā-bo-li, bum-bie-re;

ā-bo-li

sē-tas ma-lā lie-la ā-be-le; ā-be-lē lie-li ā-bo-li;
mā-te sa-ka: bē-r-ni, no-la-sait ā-bo-lus! es
la-su ā-bo-lus ka-ba-tā; mā-sa la-sa kār-bā;
abi ne-sam ā-bo-lus is-ta-bā.

b bāris bēris āboli

d *d*

d, d, d

de-sa, dū-mi, dū-re, lo-de, pē-da, die-na, pirm-
die-na, otr-die-na, piekt-die-na, sest-die-na;

kār-ais suns

suns iet pa lai-pu ar de-su mu-tē; ū-de-nī
suns pa-ma-na ot-ru su-ni; tam a-rī de-sa
mu-tē; suns ie-kā-ro ot-ru de-su un me-tas
ū-de-nī; — kas nu no-ti-ka tā-lāk?

d daba lidums diene

c c

č č

c, c, c

cep, cep-lis, ce-lis, cā-lis, lā-cis, a-cis, cel-mi;

č, č, č

čau-la, čūs-ka, čak-ste, lā-či, run-či, brun-či;

cie-mos brau-cot

mēs brau-cam cie-mos; mā-te cep cie-ma
ku-ku-li; mā-sa čak-li iet tai tal-kā; cie-ma
ku-ku-li do-sim cie-ma bēr-niem; tad tik
būs prie-ki un ča-las.

c č ciba cālis čūska

V *v*

! *!*

v, v, v

va-ga, val-gi, vār-na, vā-ve-re, vār-pa, va-bo-le;

!, !, !

ļau-ni, ļau-dis, va-ļa, da-ļa, pļa-va, kļa-va;

lai-vā

lai-va peld pa u-pi; pre-tī ve-ļas vil-nis pa-kaļ vil-nim; ļau-sim lai-vai pel-dēt sa-vā va-ļā.

vabole vārpa ! ļau

š š

ņ ñ

š, š, š

šis, šie, o-ši, a-ši, la-ši bra-ši, šau-te-ne;

ņ, ñ, ñ

ņau-dēt, lī-ņi, a-pī-ņi, mā-si-ņa, ñie-burs;

pa-šas darbs

mā-si-ņa šūs sev ñie-bu-ru; vi-ņa ñem šā-das
tā-das lu-pa-tas, sa-liek tās ko-ši ko-pā, liek
ma-ši-nā un ñe-mas šūt; mā-si-ņai pa-šai
tiks prieks par tā-du ñie-bu-ru.

š ñ oši laši saini

g *g*

ġ *ġ*

g, g, g

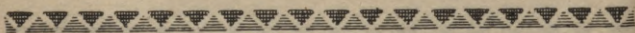
ga-ni, gal-va, se-ga, po-ga, ro-ga, lo-gi;

ġ, ġ, ġ

ġi-mis, ġi-me-ne, ġēr-bi, ku-ġis, bru-ġis;

ag-rā ri-tā

rī-tos es ce-ļos ag-ri; il-ġi gu-lēt nav ve-se-
lī-ġi; tū-lit te-ku ġēr-b-ties; man di-vi ġēr-bi;
viens ġērbs dar-bam, otrs go-dam.

g ġ gani ġērbi

j j

j, j, j

jā-ja, mā-ja, kā-ja, se-ja, sē-ja, vē-ji, jum-ti;
kas bēr-niem jā-da-ra
rī-tos lai-kā jā-ce-ļas; ro-kas un kā-jas jā-tur
ar-vien tī-ras; ma-ti jā-su-kā; lai-kā jā-iet gu-
lēt; jā-guļ krek-lā vien; drē-bes un ap-a-vi
jā-tur kār-ti-bā un jā-tī-ra; bet pār vi-sām
lie-tām jā-mil un jā-klau-sa tēvs un mā-te
un jā-aug par kriet-niem lat-vie-šiem.

j jāja māja nāja

Z *Z*

Ž *Ž*

z, z, z

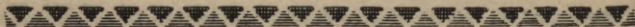
ze-me, zā-le, zī-le, bi-ze, zo-le, zo-bens, za-ķis;

ž, ž, ž

žu-be, žo-gi, me-ži, vē-ži, e-ži, ža-ga-ri;

mūsu tēv-ze-me

zi-li me-ži, za-ļas bir-zis; dru-vās zel-me-nis,
 pļa-vās zā-le; me-žos ža-ga-tas, za-ķi un ci-ti;
 e-zeros un u-pēs da-žā-das zi-vis; vai tu pa-
 zīs-ti šo ze-mi? tā ir mū-su tēv-ze-me.

z ž žube

dz *dz* **dž** *dž*

dz, dz, dz

dze-nis, dzil-na, dze-gu-ze, dzēr-ve, da-dzis;

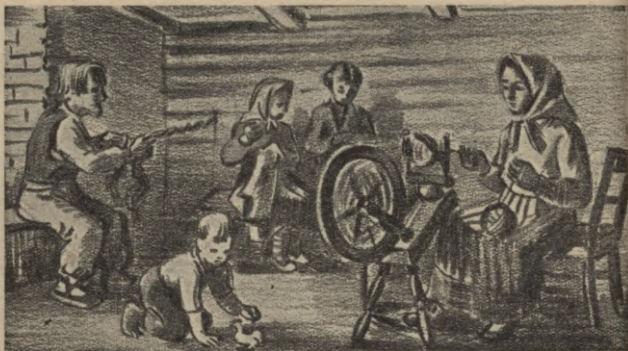
dž, dž, dž

da-dži, va-dži, spra-dži;

tram-va-jā

džin, džin dzid-ri no-skan zvans; bēr-ni brauc
ie-lu dzelz-ce-ļa va-go-nā; lo-gā redz vi-su
ie-lu; dzirkst krā-sai-nas spal-dzes; bēr-ni
vi-dži-na kā put-ni-ņi.

dz dž dadži dzērve

ŗ ŗ

ŗ, ŗ, ŗ

ka-ŗi, ga-ŗi, ku-ŗi, ka-ŗot, stū-ŗi, mū-ŗi,
du-ŗams, ka-ŗams;

va-ka-rā

lie-lie strā-dā, ko kuŗš; pa star-pām stās-ta
ga-ŗus stās-tus par ka-ŗiem un ka-ŗa gai-tām;
bēr-ni min mīk-las: sprī-di gaŗš vī-riņš,
o-lek-ti ga-ŗa bār-da; vīrs aŗ lau-ku, va-gu
ne-redz; mā-te kuŗ na-mā u-gu-ni, kaŗ kat-lu
kā-sī; vā-ris va-ka-ri-ņas.

(Mīklu atminējumi: burkāns, laivinieks)

ŗ kaŗi gaŗi

f f

h h

os-tā

ha-lo, pui-kas! ha-lo, mei-te-nes! ie-sim, skrie-sim: o-stā stāv ka-ŗa flo-te; mas-tos pli-vo rai-bas fla-gas; ka-rei-vji tēr-pu-ŗies skais-tos for-mas tēr-pos; ho, ho: nāk fo-to-gra-fi; fo-to-gra-fi fo-to-gra-fēs flo-ti; flo-ti uz-ņem-ŗot a-rī fil-mā; — ha-lo, pui-kas, hei-dā, mei-te-nes, ųig-lāķ, āt-rāķ!

f h flote halo

ai ai

ai, ai, ai

ai, ai-ta, sai-te, sai-me, lai-me, lai-pa, mai-ze,
mai-si, lai-ki, vai-gi, tvai-ki;

pa-va-sa-rī

pa-va-sa-rī sau-le spīd gai-ši; laiks ir silts un
skaists; ko-kiem rai-sās pum-pu-ri; put-ni
tai-sa liz-das; aug-sti gai-sā dzied cī-ru-lis;
vi-ņa dzies-ma skais-ta; bē-r-ni skrai-da ba-
sām kā-jām; vi-su sa-vu lai-ku vi-ņi pa-va-da
ā-rā tī-rā un skaid-rā gai-sā.

au *au*

au, au, au

au-ti, au-ni, au-di, au-ka, kau-li, auk-le
sau-le;

sau-lei le-cot

aust gais-ma; lec sau-le; lau-kos vēl ra-sa;
ļau-dis iet dar-bā; saim-nie-ce laiž lo-pus
lau-kā; gans sauc su-ni; suns sar-ga lo-pus
no au-zām un rej: au, au, au! kai-mi-ņu
ga-ni jau au-rē; pa ce-ļu kāds brauc; mazz
ku-me-liņš au-ļo brau-cē-jam pa-kaļ.

ei ei

ei, ei, ei

ei, ei-ta, mei-ta, mei-ja, tei-ka, rei-ze,
krei-me-ne, vei-dot;

sliņ-ka mei-ta

cit-reiz kā-dai mā-tei bi-ju-si mei-ta; mei-ta
bi-ju-si ļo-ti sliņ-ka; kād-reiz mā-tei sa-me-
tu-šās dus-mas; vi-ņa sliņ-ķei tei-ku-si: kū-ko,
kū-ko, tā tev kū-kot kā dze-gu-zei; mei-te-nei
tū-līt iz-au-gu-ši spār-ni un kā dze-gu-zei
vi-ņai jā-kū-ko vēl šo-dien.

ui *ui*

ui, ui, ui

pui-ka, pui-sis, pui-ši, smui-dri pui-ši;

pui-ši

e-kur pui-kas, pui-sē-ni-ņi,
ap-lam tā-dus ne-da-bū-si:
ar krū-tīm kal-nus stū-ma,
ro-kā ne-sa o-zo-li-ņu;

pui-ši, pui-ši, kas par pui-šiem,
kad nav pui-šu ti-ku-mi-ņa:
mei-tas jā-ja pie-gu-ļā,
ku-me-li-ņu gro-zī-da-mas.

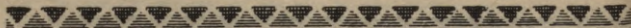

ll, ll, mm, nn

lel-le, kan-na, pan-na, van-na, baļ-ļa, eļ-ļa,
sum-ma, bril-les, bul-lis;

lau-ku sē-tā

saim-nieks krauj ra-tos pie-na kan-nas; viņš
brauks uz pie-no-ta-vu; pui-sim ro-kā eļ-ļas
kan-na; viņš eļ-ļo ma-ši-nu; saim-nie-ce berž
pan-nu; mei-ta maz-gā baļ-ļā ve-ļu; leļ-ļu
ve-ļa jau žūst; mei-te-ne auk-lē sa-vas lel-les.

Divi līdzskaņi vārda beigās:

vaigs, svaigs, logs, koks, loks, draugs, trauks,
rads, gads, bads.

Trīs līdzskaņi vārda beigās:

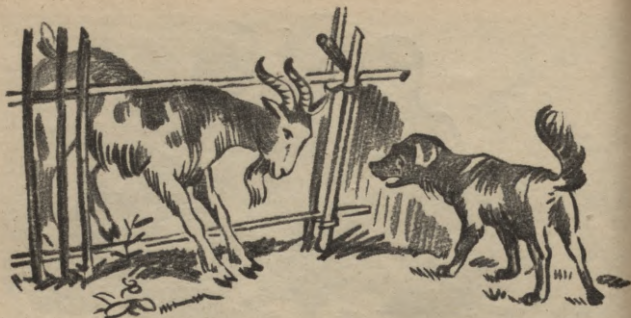
pirts, sirds, miests, vārds, smilts, tilts, balts,
laiks, nakts, biedrs, kakts.

Četri līdzskaņi vārda beigās:

spirgts, liksts, valsts, balsts, mīksts, pirksts,
raksts, dzestrs.

Vairāki līdzskaņi vārda vidū:

dzir - kles, mir - klis, ērk - šķis, burk - šķis,
ok - šķe - ris.

A Ā *Aa. Aā*

Āzis un suns.

Āzis reiz gribējis cauri sētai iezagties dārzā, bet sētas caurumā iespiedies. Atskrējis suns un sācis āzi plēst. Āzis kļiedzis:

„Ai, ai, ai, neplēs drēbes!“

Tautas pasaka.

D *Dd*

Dumpja dziesma.

Dumpis izmācījies skaļi kliegt un lielīties, ka zeme plīsišot, kad viņš kliegšot. Dievam tāda lielība nav patikusi, un Dievs aizliedzis

dumpim kliegt zemes virsū. Dumpis varot tikai tad dūkt, kad būšot iebāzis knābi dūņās. Dumpis nu arī tikai tā vairs kliedzot. Dumpja dūkšanu tomēr varot sadzirdēt par septiņām jūdžēm.

Tautas pasaka.

B C

Bb Cc

Bārenītes villainītes.

Bārenīte pati biju,
Bārenītes villainītes:
Cita isa, cita gaļa,
Cita balti nevelēta.

Tautas dziesma.

L

Ll

Satiekoties.

Labrītiņ rītiņā,
Labdieniņ dieniņā,
Labvakar vakarā,
Labnaksniņ naksniņā.

Labrītiņu rītā devu,
Labvakaru vakarā;
Labrītiņu saulītei,
Labvakaru mēnesim.

Tautas dziesma.

M N

Mm Nn

Miklas.

1. Mūža pūrs, pusmūža vāks.
2. Mazs mazs vīriņš, lupatu kažociņš.
3. Mazs mazs cirvītis, cērt dienu un nakti.
4. Mazs balts putniņš lejup vien laižas.
5. No abām pusēm sagšu auž.
6. Nedzīvs dzīvu nes.
7. Nabags iet pa ceļu, ielāps uz ielāpa, ne adatas dūriena.

P

Pp

Pieci kaķi.

Pieci kaķi brauca mežā malku cirst. Pulka, pulka cirta, nesacirta nekā. Pacēluši astes, visi nu brauca mājā. Pārbrauca mājā, apskatījās labi, — malkas nekā.

Tautas pasaka.

K

Kk

Kārumnieks.

Kāдай mātei bijis dēls Kārlis vārdā. Kādu dienu māte iedevusi Kārlim krējuma maizi. Krējumu Kārlis gan nolaizījis, bet maizi neaizticis. Māte nu Kārli rājusī:

„Kārs! Kārs!“

Kokā sēdējusi vārna.

„Kārs! Kārs!“ aizlaizdamās vārna nu saukusi, un tā viņa sauc arī vēl šo baltu dienu.

Tautas pasaka.

T

Tupenītis.

Tupi, tupi,
Tupenīti, —
Kas to tupu
Tupinās?
Kas to tupu
Tupinās,
Tas to arī
Lupinās.

Tautas dziesma.

S

Sniega maiss.

Sniegmātes maisam — vile ira,
Sniega pārslīņas bira.
Sniegmāte ķēra,
Pārslas bēra
Atpakaļ maisā —
Visas visapkārt izskrēja gaisā.

J. Rainis.

Kas tas ir.

Liels liels ozols
 Divpadsmit zariem,
 Ikvienā zarā
 Pa četri pērķļi
 Ikvienā pērķļi
 Pa septiņām olām,
 Ikvienā olā
 Melns un balts.

Tautas mīkla.

Itin vienkārši.

Kādam zēnam reiz prasīja, kā viņš iemācījies ar slidām skriet.

„Itin vienkārši,“ zēns atbildēja. „Ikkatru reizi, kad biju novēlies gar zemi, cēlos atkal augšā un skrēju tālāk.“

J

Jj

Jāņi.

Pērn bij Jāņi, šogad Jāņi,
Citā gadā ar būs Jāņi.
Nu, ļautiņi, priecāj'ties,
Nav vairs tālu Jāņu diena:
Noies saule, uzlēks saule,
Tad būs pati Jāņu diena.

Tautas dziesma.

V

Vv

Vārna.

Visi putni rudenī posušies uz siltām zemēm. Vārna posušies arī tiem līdz. Vienu gabalu pat aizskrējusi, bet drīz vien atgriezies atpakaļ. Viņa atcerējusies, ka saimniekam visi darbi nebijuši vēl padarīti. Vēl kaujamie lopi palikuši nenokopti. Viņa tad arī palikusi tepat un nekur nav aizlaidusies.

Tautas pasaka.

Vilka īpašumi.

Vai Dieviņ, vai Dieviņ,
Vilkam liela tēvuzeme:
Visi krūmi, pļavu stūri
Viss vilkam piederēja.

Tautas dziesma.

Z

Zh

Zem ozola.

Zem ozola nestāvēju,
Zem ozola liela rasa:
Zem liepiņas pastāvēju
Kā zem mātes villainītes.

Tautas dziesma.

Zaķis un sals.

Zaķis lielījies, ka sals viņam nekā nevarot padarīt. Sals turpretim sacījies šo nosaldēt. Tā nu abi saderējuši un sākuši spēkoties.

Sals nācis ar briesmīgu aukstumu, bet zaķis tik vārtījies pa ledus virsu un kļiedzis:
„Vai, cik karsti! Vai, cik karsti!“

Zaķis gan bijis jau tuvu savam galam,
bet sals arī vairs nevarējis dot lielāku auk-
stumu. Tā zaķis paturējis virsroku.

Tautas pasaka.

Ž

Ž

Žagata un balodis.

Balodis nepratis sev lizdu pataisīt. Žagata gājusi palīgā. Žigli sameklējuši node-
rīgu vietu, un abi ķērušies pie darba.

Žagata mācījusi un rādījusi, bet nebijusi
lizda vēl ne pusē, kad balodis jau saucis:

„Protu, protu, redzu, redzu!”

Žagata ņēmusi to ļaunā. Žigli apsvie-
dusies un teikusi:

„Ja tu proti un redzi, tad taisi pats, ko
prasi man!”

Tādēļ arī baloža lizda esot tikai tāda,
cik tālu žagata ierādijusi: itin lēzna, kā jau
nepabeigta.

Tautas pasaka.

E

Ķilda.

E e

Vēzis ņēma ligaviņu,
Asaŕam saderētu.

— Ēs vēzim atspītēšu:

Es tam upi nolaidišu.

— Ja tu upi nolaidīsi,

Es tev svārkus sagriezīšu.

— Ja tu svārkus sagriezīsi,

Es tev šķēres salauzīšu.

— Ja tu šķēres salauzīsi,

Es tev ragus aplauzīšu.

Plūdonis.

U Ū

U u Ū ū

Ūpja dziesma.

Ūpis gribējis iemācīties dziedāt. Upes
malā viņš cerējis atrast meitas velējamies.
Bet meitu tur nebijis. Upenāju krūmā tikai
vaidējis kāds slims vecītis. Ūpis noklausī-
jies viņa vaidos un vaidējis arī tāpat:

„Ū! Ū! Vai, vai!“

Tautas pasaka.

G

Gg

Ganiņš.

Ganiņš biju,
Ganos gāju,
Gana drēbes
Mugurā:
Ērkšķu bikses,
Skuju svārki,
Gaŗa tāŗu
Cepurīte.

Tautas dziesma.

Pirmajā ganu dienā.

Kad lopus pirmo reizi izdzenot ganos,
tad tie runāŗot par jauno zālīti.

Jēri smalkā balstiņā ŗeloŗoties:

„Maza maza zālite!”

Vecās aitas atbildot rupjā balsī:

„Laba gan, laba gan!”

Vērsis bauroŗot:

„Man vie', man vie'!”

Teŗi sakot:

„Visiem, visiem!”

Visvairāk jauno zāli nopeŗot cūkas. Tās
gaŗi kviecot:

„Tīrā nikŗana!”

Tautas pasaka.

Pie aploka.

Gar teļu aploku ložņādams, vilks kāri glūn uz teļiem.

Saimnieks uzsauc:

„Neglūni uz maniem teļiem!“

Vilks nu atsaucas:

„Kā? Vai man tavu teļu dēļ nebūs brīv aplokā skatīties?“

Tautas pasaka.

Lieligais āzis.

Āzis dzēris pie upes. Padzēries, sitis kāju pie zemes un sacījis:

„Ne par pašu vilku vairs nebēdāšu!“

Vilks, krūmos stāvēdams, to dzirdējis un uzsaucis:

„Andriev, ko tu tur nu atkal runāji?“

Āzis nu nobijies un atsaucis:

„Ak, cienīgs meža lielkungs, — dzērājam dzērāja valoda.“

Tautas pasaka.

Aža bārda.

Āzīti, āzīti, kur liki bārdiņu?

— Pārdevu krievam, nopirku izkapti.

Ko tā izkaptis tev labu dara?

— Man tā izkaptis sieniņu plāva.

Ko tas sieniņš tev labu dara?

— Man tas sieniņš, gotiņām dot.

Ko tās gotiņas tev labu dara?
— Man tās gotiņas pieniņu dod.
Ko tas pieniņš tev labu dara?
— Piens man vaigus baltus dara.

Tautas dziesma.

R

Rr

Zirgs un vilks.

Reiz vilkam gribējies ēst. Rīta rasā viņš saticis zirgu.

„Riksīt, es tevi ēdišu!“ vilks teicis.

„Raugies nu!“ zirgs atteicis, „tikai man pakaļkājā nagla.“

„Raušu ārā.“

„Rauj, rauj, ja vari!“

Vilks nu līdis zirgam klāt naglu raut, bet zirgs kā spēris, tā vilks pagalam gan.

Tautas pasaka.

Kūti.

Vasarā mātei darba daudz. Uldis palīdz viņai pabarot un apkopt lopus.

Govis, aitas un cūkas ritos iziet ganos. Kūti paliek tukšas redeles un siles. Pret pusdienu lopiņi nāks mājā. Jāsagādā viņiem barība. Uldis ņem grozu un iet dārzājus

ravēt. Būs zāle cūkām. Aiz dārza tēvs sa-
pļāvis lopiem zaļbarību. Uldis neš to lai-
darā. Māte saliek zaļbarību redelēs. Tad
salej silēs ūdeni. Pēc tam Uldis ar māti
izkaisa kūti ar kūdru un salmiem.

Kamēr viņi tā strādā, saule jau pusdienā.
Uldis nu pakāpjas pagalmā uz sētas un
skaļā balsī sauc:

„U-ū! U-ū!“

Gani atsaucas un laiž lopus uz māju pusi.

Gana bēres.

Trīs gani ganos,
Septiņi sivēni.
Viens gans nōmira,
Citi gani raudāja;
Cūka raka kapu
Augstā kalnā;
Dzeguze zvanīja
Likā bērzā;
Dzenis kalā krustu
Sausā eglē;
Sīki mazi putniņi
Pātarus skaitīja,
Vārdiņi ņudzēja
Smalkajos zaros.

Tautas dziesma.

le

Le

Ieva.

Ieva zied, lazda zied
Straujupītes maliņā:
Ieviņai balti ziedi,
Lazdai zelta pakariņi.

Ieva zied ar ābeli
Vienā dārza kaktiņā;
Ieviņai balti ziedi,
Ābelei sudraboti.

Tautas dziesma.

K

K, k

Rīta agrumā.

Kikerigū!
Šievas, bērni, sētsvidū!
Kikerigū!
Tek, tek, tek, gailēni,
Šurp naski. Cip, cip!
Rikšu! Rikšu!
Tek, tek! Cip, cip!

V. Plūdonis.

Š

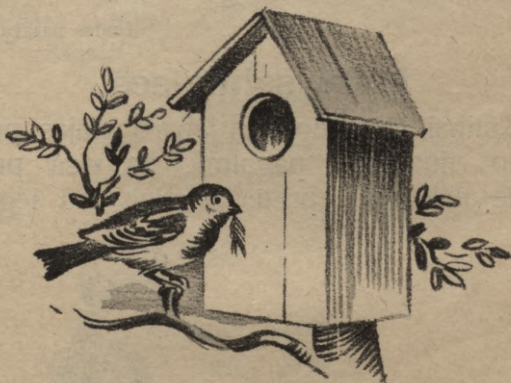
Š

Č

Čī

Pavasari.

Čirī! Čirī!
Spalviņu knābītī
lelaižas zvirbulīt's
Strazda būrītī:

Čirī! Čirī!
Viņš sajūt pavasari.
Urru-ū!
Balodīt's arī
Jumtā jūt to,
Un ilgu pārņemts tas tūto:
Urru-ū!

V. Plūdonis.

Varde un gailis.

Kādu rītu varde satiek gaili. Varde to sveicina:

„Labrīt, augstu dziedātājs!”

Gailis atbild:

„Labrīt, labrīt, augstu lēkātāja!”

Varde par to nu varen priecīga:

„Re, kur goda vīrs! Godā dzimis, godā audzis, prot arī otram godu dot.”

Tautas pasaka.

Mazā saimniece.

Katiņai jāuzrauga un jābaro mājas putni. Tikko viņa iziet pagalmā, ka visa putnu saime nāk viņai pretī. Katiņa tad iegrābj

graudus kārbiņā un kaisa putniem. Gailis atskrien pirmais un sauc vistas. Saskrien arī zosis un pīles. Bet titars stāv iztālēm un rājas. Vienai vistai mazi cāliši. Tiem Katiņa nober, mērcētus putraimus un sadrupinātu biezpienu.

Katiņa ielej silitē ūdeni. Putni sanāk ap siliti un dzer, knābišus uz augšu pacēlušī.

Paēduši un padzēruši putni izklīst pa pagalmu. Gailis reizēm uzdzied:

„Ki-ke-ri-gī!“

Meža sargs.

Oši, kļavi, ozoliņi
Meža sarga bāleliņi;
Kad nomira meža sargs,
Visi gauži noraudāja.

Tautas dziesma.

Meža vīri.

Meža vīri mežā brauca,
Meža drēbes mugurā:
Skuju bikses, skuju svārki,
Lika tāšu cepurīte.

Tautas dziesma.

Osis.

Atnāca pavasara saulīte un sāka raisīt kokiem pumpurus vaļā. Pumpuri izplauka, un koki salapoja.

Osis vien vēl kavējās. Viņš nebija vēl pamanījis, ka pavasaris atnācis un laiks lapot.

Citi koki nu sākuši osi rāt:

„Vai akls esi? Ko gaidi, ka nelapo? Vai neredzi, ka pavasaris atnācis un mēs visi jau zaļi?“

Nē, osis to neredzēja.

Bet rājiens osi nobiedēja. Kā nu vienam pašam stāvēt kailam kā ziemā. Tīri kauns! Un osis uz ātru roku nu tikai raut pumpurus vaļā. Bet tā iet, kad steidzas: ātrumā saraustījis visas savas lapas — visas tās iznākušas tādas kā stūrainas vien, stūrainas vien. Un tādas tās osim vēl šo pašu baltu dienu.

Tautas pasaka.

Mežs.

Tūlīt aiz mūsu mājas iesākas mežs. Tas ir liels un plašs. Koki tur ir augsti un resni.

Mežā mēs ejam ogās. Zemenes mēs ēdam ar pienu un rupju maizi. Tas ir veselīgi un garšo labi. Bet melleņu laikā visiem mūsmāju bērniem mutes melnas kā moņiem. No meža ogām māmiņa vāra ievārijumus ziemai.

Rudens pusē mēs mežā ejam sēņot. Tas nemaz nav sliktāk par ogošanu. Man šis

darbs liekas pat patīkamāks. Sēnes mēs ēdam gan svaigas, gan arī tās iesālām ziemai.

Nu, un Ziemsvētkos no meža atnāk egļi ar svecītēm un dāvanām. Tā mums vismīļāka, un to mēs par visu vairāk gaidām.

Prātīgi darīts.

Puikas aizskrēja uz mežu. Izskraidījušies viņi nosēdās zem paegļa un taisījās kurt uguni.

Bet Juris neļāva.

„Mežā nedrīkst kurt uguni!“ viņš teica.

„Kāpēc?“ citi brīnījās.

„Aizliegts!“

„Kas te redzēs!“ šie smējās.

Svešu acu jau te nebija, bet ilgi nebija lietus lijis, un viss bija izkaltis un sauss. Un puikas saprata:

„Var aizdegties viss mežs!“

Bet tad sadegs koki, krūmi un zaļā zālīte. Sadegs putnu lizdiņas ar visiem mazuliem un putni paši arī.

Un sakaunējušies puikas noglabāja sērkoņus un aizskrēja uz māju.

Lācis un pele.

Lācis gulējis savā migā. Pele, nebēdīgi skraidīdama, uzskritusi tam virsū. Lācis peli saķēris. Pele nu lūgusies, lai laižot šo vaļā.

Nelaiimes gadījumā šī arī viņam palīdzēsot. Par tādu solījumu lācis pasmējies un palaidis peli vaļā.

Pēc kāda laika lācis sapinies mednieka cilpās un nekā neticis vairs vaļā. Bet tad atskrējusi pele, pārgrauzusi kādu cilpu un tā atsvabinājusi lāci.

Tautas pasaka.

F

F f

Strazds.

Strazds laidies gar pirti. Pirti pērušies puiši. Strazds nosēdies koka zarā pretī pirts logam un sācis dziedāt:

„Puiši pirti peņas, strazds pa logu veņas.
Fiuu! Fiuu!“

Sapurinājis spārnus un aizlaizdamies vēl
nosvilpis:

„Fiuu! Fiu!“

Tautas pasaka.

Lācis.

Lācīti, lācīti,
Tavu gudru padomu!

Kad nāca vasara
Ar siltu saulīti,
Tu vilki mugurā
Biezu kažoku.

Kad nāca ziema
Ar salu un sniegu,
Tu gāji laukā
Basām kājām.

Rainis.

Apķērigais gailis.

Noķērusi gaili, lapsa nes to mutē.

Meita kliedz:

„Āre, lapsa nes gaili, lapsa nes gaili!“

Gailis saka lapsai:

„Muļķe, atsaki meitai: vai tev kāda daļa, ka lapsa nes gaili!“

Lapsai prāts rūgst vien uz meitu. Tā tūliņ:

„Vai tev kāda daļa?“

Bet kamēr mute ar meitu ēdas, tikām gailis spurks! no zobiem ārā un kokā augšā.

Ej nu tukšā!

Tautas pasaka.

Klibais vilks.

Kāds vīrs, bēgdams no vilkiem, uzrāpies siena kaudzē. Vilki nu netikuši viņam vairs klāt. Tad tie sākuši kāpt cits citam mugurā, lai tiktu vīram klāt. Daudz vairs netrūcis, kad vilki būtu viņu sasnieguši. Te vīrs pamanijis, ka apakšā nostājies klibš vilks. Viņš nu iesaucies:

„Lai nu kam es kritīšu, bet klibajam es būšu.“

To dzirdēdams, klibais izrāvies no apakšas ārā, lai pirmais tiktu vīram klāt. Bet nu nogāzusies visa vilku rinda zemē.

Tā vīrs laimīgi izglābies.

Tautas pasaka.

Pēc nopelna.

Ar vilciņu mežā braucu,
Lielu krāvu vezumiņu:
Velc, vilciņ, raudādams,
Kam apēdi kumeliņu.

Tautas dziesma.

H

Bajāri.

Hh

Kur tie jāja, div' bajāri,
He, he, div' bajāri?
Zīda pušķi zemi slauka,
He, he, zemi slauka.
Dažu sētu tie izjāja,
He, he, tie izjāja,
Dažu suni kaitināja,
He, he, kaitināja.

Tautas dziesma.

Lepni braucēji.

Gailīt's saka vistinai:
Brauksim miežu tīrumā;
Divi sirmi kumeliņi,
Četri vaska skritulīši,
Zelta groži, vaŗa pīcka,
Sudrabiņa iemauktiņi.

Tautas dziesma.

Ceļš nav pļava.

Pa pļavu, kur nav nekādas kustības, var iet, kā patik. Pa ceļu tā nevar. Uz ceļa vajaga uzmanities. Tur ātri var pakļūt zem riteņiem kādam pajūgam, auto vai divriteņim. Nekad neej pa ceļa vidu, ej gar maliņu: ceļa vidus pieder braucējiem, kājiniekiem — maliņa. Uz ceļa neuzsāc nekādas rotaļas. Neej skrieties ar pajūgiem. Tā ir pārgalvība, kas bieži beidzas visai bēdīgi. Pa ceļu ejot vai braucot, arvien turies labajā pusē. Bet, ja gribi aizsteigties kādam gaŗām, tad apej vai apbrauc to no kreisās puses. Vispārīgi, nekad neaizmirsti, ka ceļš nav pļava.

Pilsētā.

Pilsētas ielās kustība ir liela. Tur jābūt sevišķi uzmanīgam. Tur ielas malās gājē-

jiem ierikoti īpaši celiņi jeb ietnes. Ja tu esi pilsētā, tad neskrej no mājas durvīm vai vārtiem tieši uz ielas. Tu vari paskriet kādam auto taisni zem riteņiem. Ja tev jākrusto iela, tad paveries vispirms uz kreiso pusi. Ja no tās puses neviens braucējs

netuvojas, tad vari iet līdz ielas vidum. Ielas vidū paveries uz labo pusi. Un atkal: ceļu turpini tikai tad, ja no labās puses tevi neviens neapdraud. Ielu krustojumos dažās vietās stāv kārtībnieks un kustību vada.

Pilsētā it sevišķi nedrīkst aizmirst, ka iela nav pļava.

Pie kurpnieka.

Gunītim skraidrot zābacīni tikuši cauri. Gunītis aizskrien pie kurpnieka.

Kurpnieks pašreiz noņem kādam pasūtītājam mēru. Gunitim jāpagaida. Viņš nu vēro, kas darbnīcā labs redzams.

Pie loga novietots kurpnieka galdiņš. Uz tā salikti visi viņa darba rīki. Tur ir nazis, ar kuņu griež ādu un zoles. Tur arī īleni, veseris, tapiņas, nagliņas. Turpat redzams lipekļa trauciņš, vaska gabaliņš un vēl dažas citas lietas.

Pie sienas plaukts. Plauktā liestes, lieļas un mazas.

Galdiņam piesliets jauns zābaks. Kurpnieks to nupat kā pabeidzis. Tālāk ir vēl citi zābaki. Tie gaida tos, kas tos likuši darināt.

Dzidra.

Dzidra ir maza meitiņa, bet viņa var jau aizskriet uz pārtikas veikalu un atnest visu, kas māmiņai vajadzīgs saimniecībā. Veikalu, kur māmiņa iepērk pārtikas līdzekļus, viņa labi pazīst. Noteikti un droši viņa zina, kādas preces tur dabūjamas.

Bet viņa zina arī, kādā veikalā pērkami apavi, kādā uzvalki un veļa, kādā grāmatas un rakstāmlietas.

Dzidra prot skaitīt un atskaitīt un pazīst naudu. Vēl nav bijis tāda gadījuma, kad

Dzidra būtu kļūdijusies ar maksājumiem.
Māmiņa var droši viņai uzticēties.

Visi desmit.

Raudzīsim, kā to lai darām,
Ka visus desmit saskaitīt varam.
Viens, divi, trīs —
Tie citi būs drīz.
Četri, pieci, seši —
Tie mums ar' nav sveši.
Septiņi, astoņi, deviņi —
Areču nu — te viņi!
Pieliec vēl vienu klāt:
Nu visi desmit ir akurāt.

Rainis.

Pirmajā sniegā.

Kad uzsnieg pirmais sniegš, vistas kliez:
„Viscaur ziemu plikām, basām kājām,
viscaur ziemu plikām basām kājām!”

Gailis tad dusmīgi atsaucas:
„Kādas tad man tās pastalas! Kādas tad
man tās pastalas!“

Tautas pasaka.

Pirmais sniegs.

Pirmais sniegs, pirmais sniegs
Bērniem lielu lielais prieks!
Sniega viļas lielas veļas,
Sniega vīrs uz kalna ceļas
Milzīgs, resns tā kā vāts,
Nasku roku darināts.

V. Plūdonis.

Sala laikā.

Saimniece bažas:
„Runci, ko guli! Būtu apskatīties, ko
peles dara klēti. . .“
„Kauna dēļ būtu jāiet,“ runcis domā.

Viņš paceļ vienu kāju — salst, paceļ
otru — salst.

Mežinieki, nojūguši zirgus, nāk uz istabu.

„Vai iesi peļot! Ko maisies pa kājām!“

Runcis nolec no celiņa un atsēžas sniegā.

„Ej nu peļot tādā laikā, kad tev nav ne
cimdu, ne zeķu!“

Un klusi viņš manās līdz mežinieku pa-
stalām. Kad durvis jau taisās aizvērties aiz
pēdējās pastalas, viņš klusi un mīksti kā
kamols pārveļas pār sliekšni istabā un —
sēd jau uz mūriša.

K. Skalbe.

Zvirbulītis.

Siki krūmiņi

lelas malā.

Kailajos zariņos

Zvirbulīt's tup,

Savilcies, sarāvies

Kamoliņā.

Knābitis laukā

Kā adatiņa.

Paulīna Bārda.

Dziļā ziemā.

Dziļā ziemā visgrūtāk gāja putniem un
meža kustoņiem. Zilītes skraidīja gar logu,
kā prasīdamās istabā. Zvirbulī sarāvušies

tupēja žagaru čupā un knābāja bērzu pum-
purūs. Pat vārnas metās sētsvidū un rau-
dzīja nočiept suņiem izmestos kaulus.

Pēc Ziemsvētkiem sāka zaķi nākt mā-
jās. Gaišos vakaros mēs redzējām, ka viņi
cilpoja gar krūmu malu un nebaidījās pienākt
tepat pie istabas. Tad mēs piedauzījām pie
loga, un zaķis bija prom kā vējš.

J. Jaunsudrabiņš.

Ziemas ciemiņš.

Gulst dziļi sniegi
Uz zemes krūtīm.
Tink-tink! pie rūtīm
Kas sit tur liegi?

Tā zeltzilīte:
Tai grūti ziemā,
Pie manis ciemā
Nāk nabadzīte.

Gardkumosīņu
Es, kokā sienu;
Tur katru dienu
Nu redzu viņu.

Ap sasalušu
Tā ēsmu lēkā
Un visā spēkā
Cērt viņu pušu.

Nāc, nāc par viesi
Man, putniņ, naigais,
Kad sals māc baigais,
Nāc mieloties!

V. Pludonis.

No kalniņa lejiņā.

Ta nu snieg, ka snieg!
Kad piestāsies, iesim uz kalniņu. Uldi,
kur ragaviņas? Guni, sameklē slēpes!
Urā, Uldis jau brauc! Vējš plivina matus,
rausta kaklautu. Iet tam vareni.

„Paga, paga!“

Laimis paķer sniega piku.

„Sargies nu, Uldi!“

Uldis veikli noliec galvu, sniegbumba
aizskrien gaŗām. Bet ragaviņas kupenā.

„Apkārt gan Uldis! Ha-ha-ha! Man tā
neies — es protu labāk!“

Laimis uzskrien kalnā.

„Ceļu! Dod ceļu braucējam!“

Ziemassvētkos.

Ziemassvētki sabraukuši
Rakstītām kamanām;
Teciet, bērni, saņemiet
Basajām kājiņām.

Bērni mani kokāliši,
Visiem pliki vēderiņi;
Kad atnāca Ziemassvētki,
Visiem lūša kažociņi,
Visiem lūša kažociņi,
Visiem cauņu cepurītes.

Tautas dziesmas.

Kā meitenes uz svētkiem posās.

Vai, vai, vai — Ziemassvētki pie durvīm, istaba nemaz vēl nav kopta: logi netīri, grīda netīra! Kur nu vēl galdi, krēsli, trauki!

„Mudīgi, mudīgi!“ Almiņa skubina Zentu, bet pati skraida pa istabu ar slapju lupatu.

„Ūdeni, Zenta, vairāk ūdens!“

Zenta nespēj ūdeni pienest. Almiņa laistās kā lietus mākonis: šļāciens logam, šļāciens galdam, šļāciens kaķim, bet viss lie-lums uz grīdas. Istaba kā ezers.

Ko nu?

Meitenes — spudūks — kaktiņā iekšā. Ietin galvas lakatos un raud.

„Ā re, kas tad tas?“ pārnāk māmiņa.
„Kāda tā istaba!“

Istā pošanās nu tikai vēl sāksies.

Ko svētkos ēdīsim?

Ko mēs, bērni, ēdīsim
Ziemassvētku vakarā? —
Pīrāgam nabagam
Abi gali sadeguši.

Tautas dziesma.

Veltīga ķilda.

Nakts ar dienu sanīdās: kuŗa no abām skaistāka.

„Es skaistāka!“ teica nakts.

„Nē, es!“ atsaucās diena.

Nu abas sāka greznoties. Nakts uzgērba
zvaigžņu mēteli, piesprauda mēness saktu,
iebēra matos rasu un apāva miglas kurpes.

„Kāda skaista nakts!“ ļaudis priecājās.

Diena apņēma spoži zilu villaini, uzlika
saules vainagu, apāva puķu zābakus.

„Ai, skaista diena!“ atkal ļaudis priecājās.

Nedēļas dienas.

Ko jūs man maksāsīt?

Es nedēļu izdziedāšu:

Pirmā diena, otrā diena,

Te trešdiena, ceturtdiena,

Te piektdiena, te sestdiena,

Te nedēļa pagājusi.

Tautas dziesma.

Incim.

Incīti, kaķīti,

Pīsim vīzītes,

Pīsim vīzītes,

Ausim kājas:

Rītu būs svētdiena,

Brauksim ciemā.

Tu iesi namā,

Es istabā.

Tev būs pelītes,

Man balta maize.

Tautas dziesma.

Katram savs darbs.

Saule rāja mēnestiņu,
Kam tas gaiši nespīdēja.
Mēnestiņš atbildēja:
Tev dieniņa, man naksniņa;
Tev dieniņa ar ļaudīm,
Man naksniņa ar zvaigznēm.

Tautas dziesma.

Gana pulkstenis.

Bērni aizskrēja uz ganībām, tekāja, lēkāja,
rotaļājās. Beidzot tas apnika.

„Vajadzētu uzsākt kādu lielāku darbu!“
Jānītis vedināja.

Bet ganu Pēterītis pakratīja galvu:

„Lopus tūlīt sauks mājā.“

„Kā tu zini?“

„Paskatījos pulksteni.“

„Kur tev tāds pulkstenis?“ bērni nu brīnījās.

Pēterītis parādīja savu ēnu un teica:

„Kad ēna jau tik īsa, ka tai var pārkāpt pāri, tad pulkstenis ir divpadsmit un ganus sauc mājā.“

Un patiesi: nebija viņš vēl lāgā to izteicis, kad no mājām jau sauca:

„Uū! Dzeniet nu, puikas, lopiņus mājā!“

Tēvs pie stūres.

Pa jūru brauca kuģis.

Piepeši uznāca neganta vētra. Sacēlās briesmīgi viļņi. Viļņi kuģi mētāja kā skaidiņu. Tā vien likās, ka tas neizturēs un ar visiem cilvēkiem, kas kuģī atradās, noies dibenā. Cilvēki tāpēc bija lielās bailēs. Tikai stūrmaņa mazais dēlēns viens pats staigāja pa kuģa telpām mierīgs un drošs.

„Vai tad tev nemaz nav bail?“ viņam prasīja.

„Ko man bīties?“ puisēns brīnījās. „Tēvs taču vada stūri!“

Māmuliņa.

Dedzu skalū, dedzu sveci,
Tumša mana istabiņa.
Ienāk mana māmuliņa, —
Tūdaļ gaiša istabiņa.

Tautas dziesma.

Jāpalīdz tētim.

Uldis aizbrauca tētim līdz uz mežu ža-
garos. Sacirta lielu vezumu. Nu tētis teica:
„Ja nu Uldis gribētu man palīdzēt, tad
darbs ietu ātrāk.“

Uldis to tikai bija gaidījis. Viņš iesaucās:
„Ko man darīt?“

„Jābrauc ar žagaru vezumu mājā.“

Uldis saprata: kamēr viņš pārbrauks ar
vezumu un atbrauks atpakaļ, tētis būs sacirtis
žagarus otram vezumam. Un Uldis bez tā-
lākām runām satvēra grožus:

„Nu Bērīt, nu: jāpalīdz tētim!“

Labi bērni.

Drīz es gāju, drīz tecēju,
Kad māmiņa man' raidīja —
Kā māmiņa tad tecēja,
Kad gulēju šūpulī.

Es māmiņai viena meita,
Ciemā nakti negulēju:
Kas māmiņai kājas āva,
Kas gultiņu pataisīja?

Tautas dziesmas.

Tēva krēslā.

Sēžu tēva krēsliņā,
Lieku tēva cepurīti;
Liela tēva cepurīte, —
Nav man tēva padomiņa.

Tautas pasaka.

Tēva padoms.

Kādā zemē ļaudis teica tā:
„Veci ļaudis nekam vairs neder.“
Bet viens dēls kratīja galvu:
„Tas nevar būt, ka vecie vairs neder!“

Citi par viņu smējās. Bet dēlam bija taisnība.

Kādu gadu pagadījās neraža. Maizītes izauga maz. Kad pienāca sējas laiks, nebija vairs pat sēklas, ko iesēt tīrumā. Ļaudis bēdājās:

„Nu nomirsim visi badā!“

Bet dēla tēvs teica:

„Noplēsiet no jumtiem salmus un izkuļiet otrreiz!“

Un ko jūs domājat: no salmiem izkūla vēl tik daudz graudu, ka pietika sēklai.

Tautas pasaka.

Veci ļaudis.

Kam tie veci vīri der,

Kam tie veci ozoliņi?

Veci vīri padomam,

Ozoliņi pamatam.

Veci celmi, dziļas saknes,

Kuplas auga atvasītes;

Veci vīri, sirmas bārdas,

Runā gudras valodiņas.

Tautas dziesmas.

Nedomā par sevi vien.

Vectētiņš jau balts kā ābele, bet dīkā nestāv. Kādu dienu viņš tik ņemsies un sāks stādīt dārzā mazas ābelītes.

Ļaudis skatās un brīnās:

„Kam tu tā pūlies, vectētiņ?”

„Kas tad tur vainas?”

„Tu taču esi jau vecs, un ābeles aug lēni!”

„Nu, kas tad par to?”

„Augļus no tām tev taču vairs nesagaidīt!”

Bet vectētiņš tik pasmejas baltajā bārdā.

„Tad sagaidīs tie!” viņš pamāj uz mazbērniem, kas turpat skraida, un strādā čakli vien tālāk.

Ģimenes svētdiena.

Tētiņš mēdza arvien tā sacīt:

„Svētdiena pieder ģimenei!”

Svētdienās viņš nekad neizgāja no mājas viens pats. Bet bērni zināja, kas viņiem darāms. Tikko pienāca svētdiena, šie jau tēvam apkārt:

„Ko darīsim? Ko iesāksim? Kurp iesim?”

Un, negaidījuši tēva atbildes, paši izlēma:

„Iesim baznīcā!”

„Lasīsim jauno grāmatu!”

„Iesim teātrī!”

„Izbrauksim no pilsētas pastaigāt pa mežu!”

Bet mazajai Laimiņai vienmēr viena un tā pati vēlēšanās:

„Pie vecmāmiņas!”

Tikai ievainots.]

Puikas spēlēja karu. Mazais Jānītis dūšīgi veda savu pulku cīņā, bet paklupa un sasita degunu. Deguns sāka asiņot. Lielie, kas to redzēja, sūtīja Jānīti uz māju nomazgāties.

„Nieki!“ Jānītis sparīgi pretojās. „Ja es aiziešu, tad te viss izjuks.“

Un, nobraucis ar delnu gar padeguni, viņš vēl piebilda:

„Esmu taču tikai ievainots!“

Augsim sentēvu tikumos.

G o d s.

Jauni puīši, jaunas meitas,
Ar godiņu dzīvojiet:
Godam nāca goda viesi,
Teica savi bāleliņi.

Darbs.

Māci mani, māmuliņa,
Visādam darbiņam;
Izmācij'si darbiņam,
Māci gudru padomiņu.

Teic, māmiņa, manu darbu,
Neteic manu augumiņu:
Kas no mana augumiņa,
Kad darbiņu nemācēju!

Vienots darbs.

Kā skudrites siliņā!
Lielu pūzni savilkušas,
Tā bāliņi pulciņā
Lielu darbu padarīja.

Pulciņā, pulciņā,
Bāleliņi, pulciņā!
Ir bitītes medu nes,
Pulciņā strādādamas.

Saticība.

Mēs māsiņas nebijām,
Māsiņām saucāmies.
Ļaudīm lieli brīnumiņi,
Ka mēs mīļi dzīvojam.

Es ar savu bāleliņu
Ilgi naida neturēju:
Vienu vārdu ļaunu teicu,
Otru labu atbildēju.

Paklausība vecākiem.

Ai bērniņi, ai bērniņi,
Klausait tēvu, māmuliņu:
Mūžam saule debesīs,
Ne mūžam tēvs, māmiņa.

Tēvzemes mīlestība.

Uz ežiņas galvu liku,
Sargāj' savu tēvuzemi:
Labāk manu galvu ņēma
Nekā manu tēvuzemi.

Dieva gādība.

Gana agri es cēlos,
Miļš Dieviņš vēl jo agri.
Ko, Dieviņ, tu celies,
Ko tev agri vajadzēja?
— Ko, bērniņ, tu darītu,
Kad es agri neceltos?
Es tev durvju vērējiņš,
Es padoma devējiņš.

Tautas dziesmas.

Kam vajadzīga vienprātība.

Cilvēka locekļi kādreiz sanidās un negribēja vairs cits citam kalpot. Kājas sacīja:

„Negribam vairs citus locekļus nest. Gādājiet paši sev kājas, ja gribat iet!“

Rokas sacīja: „Kādēļ mums vien citu labā jāstrādā? Gādājiet paši sev rokas, ja jums to vajag!“

Mute teica: „Negribu vairs citiem barību gremot. Ja kādam tas vajadzīgs, lai gādā pats sev muti!“

Acis negribēja vairs citiem skatīties, aussis — klausīties. Neviens cilvēka loceklis negribēja vairs ar citiem sadarboties.

Kas nu notika ar cilvēku, to pateikt nav grūti. Bet, ja jūs to varat, tad varēsit varbūt arī pateikt, kas notiek ar tautu, kuņas locekļiem nav vienprātības un trūkst sadarbības.

Miega dziesmiņas.

Pele brauc, rati čīkst
Ar to miega vezumiņu.
Brauc, pelīte, mūsmājā,
Mums ir daudz mazu bērnu!
Šim saujiņa, tam saujiņa,
Mazajam riekšaviņa.

Atvelc, pelīte,
Bērnām miedzīņu
Caur klēti,
Caur namu,
Caur istabiņu
Caur krāsns caurumu.
Ka kaķis neredz!
Klusīni, klusīni,
Vieglīni, vieglīni,
Pakulās ietīnusi,
Ieliec bērniņam
Šūpuļa galā!

Tautas dziesmas.

Vakara stunda.

Nekas Ansītim nepatīk tā kā vakari: tad visa ģimene mājā. Tēvs pārnāk no lauka, māmiņa no sava darba. Vecākie brāļi un māšas atskrien no skolas.

Ansītis veļas kā kamoliņš no viena pie otra:

„Kur biji? Ko darīji? Kā klājās?“

Bet, kad iededzina lielo lampu, Ansītis uzsauc:

„Tagad visi pie darba!“

Un, izvilcis savu ābecīti, sāk lasīt tāpat kā tētis avīzi, kā brāļi un māšas savas skolas grāmatas.

Bet māmiņa lāpa bērniem zeķītes, šuj veļu vai svārciņus un klausās, ko Ansītis lasa.

Lulliņa, una, tita un minka.

Ej peles ķert, minka, lec laktā, tita!
Jau pulksten's vakaram astoņus sita!
Un Edis lai žigli laukā skrej:
Tāds una, kas kož, lai nu tumsā rej!
Ar Lulliņu kopā es gultiņā čuču;

Vēl mīļajai māmiņai vienu buču,
Tad tā kā dūmi nāk reibinošs miedziņš,
Un sapnītī lido balts balts sniedzīņš.
Pa sniegu brien una, minka un tita,
Kā pasakā Lulla tiek pavadīta.

J. Poruks.

Maza cilvēka vakara lūgšana.

Dieviņ, Tu esi tik liels un labs!
Tev elkoņi stipri un gaļi;
Kad dienā tos sniedzi caur mākoņiem,
Tu visus noglaudīt vari:
Rudzlauku un pienešes ceļmalā,
Un visgaļāko liepu pagalmā,
Un stārku, un Janku, un mani arī.
Dieviņ, man tagad nu miedziņš nāk,
Jau circenīt's krāsni kaļ gurdenāk — —
Kad aizmigšu, būsi tik labs tak, vai nē? —
Man dārzā zem ābeles dobītē,
Tur, kur tas iespraustais kadiķīt's,
Viens cukurzirnītis iestādīts.
Un, kamēr es pats būšu apgulies,
Viņš gribēs uzdīgt un paaugties...
Bet zeme tik cieta, un viņam varbūt
Būs zaļo galviņu pacelt grūt,
Tad viņam gan, Dieviņ, Tu piepalīdz'!...
Bet zaķis ja atnāk, tad nelaid to klāt!
Rīt gribu ko labu Tev izdomāt...
Kā veļas nu miedziņš, mīksts, smaržīgs un
balts...
Tik saki vēl viņam, lai aug labi salds!

Fr. Bārda.

Lieldiena brauc.

Kas tur klauudz?
Kas tur brauc?
Rateļi klab,
Riteņi grab,

Vārtiņi čikst,
Pātagas plīkst.
Visi bērni sauc:
Lieldiena, Lieldiena brauc!

Rainis.

Lieldienas rītā.

Lieldienas rīts. Annele veŗas apkārt. Klons istabā nokaisīts ar baltu smilti un sakapātām skuļām. Griesti izpuŗoti pūpoliem, skuļām un raibiem papīriem. Gultas

apklātas jaunām segām un baltiem spilveniem. Vīri kreklos, baltos kā sniegs. Meitas jaunos lakatiņos. Anneles jaunie brunči arī nav zemē metami. Tie tik to vien gaida, lai Annele parādītu tos melnajiem strazdiem, kas tik skaļi svelpj aiz loga. Laukā aicina arī saules stars, kas plati iegulies Annelei klēpī.

A. Brigadere.

Ziedonī.

Iejāja ziedonis
Pa dārza vārtiem,
Apbēra ābeli
Ziediem baltsārtiem:

E ku!

Še ku!

Daiļa tā stāv!

legāja māsiņa
Pa dārza vārtiem,
Apbira māsiņa
Ziediem baltsārtiem:

E ku!

Še ku!

Daiļa tā stāv!

V. Plūdonis.

Miksta gultiņa.

Zirgs pavadā, arkls pār plecu — tā Pēter-
tēvs aiziet pa celiņu uz tīrumu.

„Kurp iesi Pētertēv?“

„Iešu, uzčubināšu jaunai maizītei gultiņu.“

„Ar arklu, Pētertēv? Kas tad ar arklu
čubina gultu?“

„Kāda kuŗam gulta!“ Pētertēvs nosmīn
bārdā.

„Nu jau tu joko,“ bērni uzmet lūpiņas.

Bet Pētertēvs tikmēr uzaŗ savu tīrumu,
noecē un vakarā piekusis pārnāk mājā.

„Gultiņu uzčubināji, Pētertēv?“

„Uzčubināju! Rīt likšu maizīti gulēt.“

Nu, to taču bērniem vajaga redzēt. Un
rītā agri visi ir tīrumā.

Zeme izstrādāta, irdena, kājas grimst
iekšā, un Pētertēvs sēj zemē sēklu. Bērni
nu saprot:

„Miksta gan maizītei gultiņa: būs sēkliņām miksta guļa, būs asniņiem viegli celt zaļo galviņu, un netrūks saknītēm ne valguma, ne svaiga gaisa.“

Nezāles.

Dieviņš izgāja tīrumā ar sētuvī plecos. Velns stāvēja tīruma malā un skatījās.

„Ko tu tur dari, kaimiņ?“ velns prasīja.

„Sēju labību, lai cilvēkiem izaugtu jauna maizīte,“ Dieviņš atsaucās.

„Sēšu es arī!“ velns sevī nosprieda.

Bet kur ņemt sēklu?

Ko tur daudz! Sagrābstis šādus tādus gružus sētmalēs, nojumēs, kūtspriekšās — labi vien būs.

Tā arī izdarīja. Bet nu atkal jauna nelaime: kur tad sēs? Pašam tīruma nav. Pakasīja velns pakausi un nolēma:

„Sēšu turpat vien, kur Dieviņš sēja, gan rudenī ražu sadalisim!“

No Dieviņa sēklas izauga maizīte, no velna sēklas — nezāles. No tā laika tad arī tīrumos un dārzos ieviesušās nezāles, un cilvēkam ar tām nemitīgi jācīnās.

Tautas pasaka.

Kad dzīvosim, tad redzēsīm.

Dārzā auga veca ābele. Atnāca pavasaris. Ābele ietērpās mīkstās lapiņās. Lapiņas teica ābelei:

„Mēs esam koka košums!“

Ābele pasmaidīja un teica:

„Kad dzīvosim, tad redzēsīm!“

Pagāja kāds laiciņš. Ābelei izplauka smaržīgi ziedi. Bites lodāja pa ziediem un krāja medu. Arī ļaudis priecājās par tiem. Un ziedi teica ābelei:

„Mēs esam koka košums!“

Ābele pasmaidīja un teica:

„Kad dzīvosim, tad redzēsīm!“

Ziedi drīz vien nobira. Pagāja vasara, pienāca rudens. Ābeles lapas sāka dzeltēt. Bet starp lapām redzēja skaistus sārtus ābolus.

„Lūk, kur mans košums!“ ābele nu teica.

„Cilvēks slavē un teic manus saldus ābolus. Bet ābolos slēpjas sēklas, no kuņām manā vietā izaugs jaunas ābelītes.“

Zem ābeles.

Gulu zem ābeles
Ziedošiem zariem;
Bitītes ziedos
Lied baru bariem.

Atskrēja vējiņš,
Papurināja,
Pilnas acis ziedu
Piebirdināja.

V. Pludonis.

Jāņu vakarā.

Visos pakalnos spīdēja ugunis, visās malās skanēja dziesmas. Arī mēs iededzinājām Jāņu sārtu. Ap sārtu sapulcējās visi mājas ļaudis un sāka ligot. Vēlāk pie mums pienāca citu māju ligotāji. Savas Jāņu zāles viņi krāvā saimniecei klēpī un vainagus

lika saimniekam galvā. Arī saimnieku Jancis stāvēja kā tīrais puķu klēpis. Un — ak tavu laimi! — kāda meita uzlika man arī galvā vainagu.

No mūsmājām ligotāji gāja atkal tālāk. Mūsu puīši un meitas aizgāja viņiem līdz.

Pēc J. Jaunsudrabiņa.

Jāņu dziesmas.

Jānit's nāca par gadiņu
Savus bērnus apraudzīt:
Ko tie ēda, ko tie dzēra,
Ko iesēja druviņā.

Sit, Jānīti, vaŗa bungas
Vārtu staba galiņā,
Lai ceļas Jāņa māte,
Lai saņēma Jāņa bērnus!

Labvakar, Jāņa māte,
Vai gaidīji Jāņa bērnus?
Jāņa bērni atnesuši
Trejdeviņas Jāņa zāles.

Es savai māmiņai
Došu ziedu vainadziņu,
Lai tai aug labas govīs
Ziedainām kājiņām.

Ko mēs laba vēlēsim
Mūsu Jāņa tētiņam?
Pilnu klēti rudzu, miežu,
Stallī labus kumeliņus.

Tautas dziesmas.

Dievs, svēti Latviju.

Dievs, svēti Latviju,
Mūs' dārgo tēviju,
Svēti jel Latviju,
Ak svēti jel to!

Kur latvju meitas zied,
Kur latvju dēli dzied,
Laid mums tur laimē diet,
Mūs' Latvijā!

A a Ā ā B b C c

Č č D d E e Ē ē

F f G g Ğ ğ H h

I i Ī ī J j K k

Ķ ķ L l Ļ ļ

M m N n Ņ ņ

O o P p R r Ŗ ŗ

S s Š š T t U u

Ū ū V v Z z Ž ž

D z d z D ž d ž

Aa Āā Bb Cc

Cċ Dd Ee Ēē

Ff Gg Gğ Hh

Ii Īī Ĵj Kk

Kk Ll Ll

Mm Nn Nn

Oo Pp Rr Rr

Ss Šš Tt Uu

Ūū Vv Zz Žž

Dz dz Dž dž

Mīklu atminējumi.

1. Upe un ledus. 2. Zostēviņš. 3. Pulkstenis. 4. Sniega pārslas. 5. Upei aizsalstot. 6. Zabaks. 7. Gailis.

Aizrādījumi vecākiem.

1. Mācot ābeci, nesajaukt valodas skaņu ar burtu.

Skaņas mēs dzirdam un runājam, bet burtus redzam un rakstām.

A b c d e utt., ko mēs runājam vai dzirdam runājam, ir valodas skaņas. Katrai valodas skaņai ir sava rakstu zīme. Šo zīmi sauc par burtu.

Vispirms bērns jāiepazīstina ar skaņu un tikai tad, kad viņš skaņu pilnīgi piesavinājies un prot saklausīt to jebkurā vārdā, viņam parāda un iemāca arī attiecīgo burtu — iespiedu un rakstu.

2. Līdzskaņus neizrunāt be, ce, de, ef, ga, ka, el, em utt., bet b, c, d, f, g, k, l, m utt.

Tāpēc skaņojot nesacīsim em-e-de-u-es medus, bet m-e-d-u-s.

3. Līdzskaņu savienojumus dz un dž jeb saliktos līdzskaņus skaņojot, nešķir z un ž no d, bet izrunā kopā: dz, dž.

4. Patskaņus mācot, stingri jāievēro to pareiza izruna: a, e, i, u jāizrunā īsi, aprauti un tā tos izrunāt jā māca arī bērni; turpretī ā, ē, ī, ū jāizrunā gaŗi, stiepti un tā tos izrunāt jā māca arī bērni.

5. Divskaņus ai, au, ei, ie, ui, vārdus skaņojot, nešķirt, bet izrunāt un skaņot kopā, piemēram: s-ai-t-e, s-au-l-e, m-ei-t-a, s-ie-n-a, p-ui-k-a.

6. Mācības gaita būs apmēram šāda:

Grāmatiņā atšķirta 3. lapas puse. Audzinātājs kopā ar bērnu apskata ilustrāciju.

„Kas attēlots ilustrācijas kreisajā pusē?”

— Aka.

„Ieklausies: a--ka, a--ka (izrunāt skaidri, sevišķi uzsverot a, no pārējām vārda skaņām atdalot to ar jūtāmāku pauzi) a--ka! Nosauc to skaņu, ar kuru vārds aka sākas!”

— A.

„Nosauc vēl citus vārdus, kam pirmā skaņa ir a!”

— A-la, a-cis, a-bi, a-lga...

„Nosauc vārdus, kur a ir vārda beigās!”

— Meit-a, liep-a, pēd-a, skol-a...

„Nosauc tādus vārdus, kur a ir vārda vidū!”

— M-a-ti, r-a-ti, z-a-ri, k-a-ķis...

Kad bērns visu pilnīgi sapratis un skaņu piesavinājies, tad viņam parāda a burtu.

„Redzi, tāds ir a burts! Pasaki, cik a ir šīs lapas pirmajā rindā?”

— Trīs.

„Kas attēlots ilustrācijas labajā pusē?”

— Ābele (var apmierināties arī tad, ja bērns saka: āboli).

„Ieklausies: ā - - bele, ā - - be. Nosauc vārda pirmo skaņu!”

— Ā.

„Nosauc vēl citus vārdus, kas sākas ar ā!”

— Ā-da, ā-zis, ā-tri...

„Nosauc vārdus, kam ā vārda vidū! ”

— M-ā-te, k-ā-ja, m-ā-ja...

Beidzot bērnam parāda ā burtu.

„Redzi, tāds ir ā burts! Pasaki, cik ā ir šīs lapas puses otrajā rindā?”

— Trīs.

„Cik a ir trešajā rindā?”

— Divi.

„Cik ā ir tai pašā rindā?”

— Arī divi.

„Cik a ir ceturtajā rindā?”

— Divi.

„Cik ā ir ceturtajā rindā?”

— Arī divi.

„Lasi pirmo rindu!”

— A a a.

„Lasi otru rindu!”

— Ā ā ā.

„Lasi trešo rindu!”

— Aā aā.

„Lasi ceturto rindu!”

— Āa āa.

„Tie ir iespiedu burti, ko tu nupat lasīji. Tagad es tev parādīšu, kā tos pašus burtus raksta. Tā raksta a, bet tā atkal ā. Raksti nu pats.”

7. Raksta vingrinājumi (burti, vārdi, teikumi) katrā ziņā bērnam jāraksta priekšā. Priekšā var rakstīt tos pašus vārdus, kas doti kā paraugi grāmatiņā, taču tikpat labi var rakstīt arī citus, pēc paša izvēles.

1850
1851
1852
1853
1854

The first of these is the
second is the
third is the
fourth is the
fifth is the

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0308133367

(30)

17. DEC. 1942